

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskollärautbildning Utbildningsvetenskap
HT 2018
Fakulteten för lärarutbildning

Barns musicerande

Ett verktyg för språkutveckling

Sofia Lönnerheden

Författare

Sofia Lönnerheden

Titel

Barns musicerande - ett verktyg för språkutveckling

Engelsk titel

Children's musicking – a tool for language development

Handledare

Lisa Finné Persson

Examinator

Maria Rosberg

Sammanfattning

Denna studie baseras på kopplingen mellan musik och sång och språkutvecklingsarbetet i förskolan. Syftet är att få syn på vilka uppfattningar förskollärare har om musik och sång som verktyg för att främja verbala språkutveckling. Studien baseras på kvalitativa semistrukturella intervjuer med förskollärare från en mindre kommun i södra Sverige och fokus ligger på två avgränsningar inom ämnet: Vilka uppfattningar förskollärare har om musik och sång som verktyg för att främja barns verbala språkutveckling samt hur förskollärare använder musik och sång för att ge stöd åt barns muntliga språkutveckling. Intervjuerna baseras på sex intervjufrågor som ger förskollärarna tillfälle att beskriva sin syn på musik och sång i relation till språkutveckling. Resultatet visar på en mestadels positiv uppfattning om musik och sång som språkutvecklande verktyg samt att arbetet med musik och sång i förskolan baseras på barnens delaktighet och intresse. Detta kan betyda att musik och sång verkligen används för att utveckla barns verbala språk i förskolan samt att förskollärare inser nyttan i användandet av musik och sång med förskolebarn för att utveckla språket.

Ämnesord

Musik, musicking, språkutveckling, förskola, fenomenologi.

Innehåll

1. Inledning	6
2. Syfte och forskningsfrågor	7
3. Musik, sång och språk	8
3.1. Vad säger litteraturförfattare?.....	8
3.2. Vad visar forskning?.....	10
4. Fenomenologi	13
4.1. Begreppsförklaring	13
4.1.1. Livsvärld.....	13
4.2. Vidare förklaring av fenomenologi	15
5. Metod.....	17
5.1. Insamlingsmetod.....	17
5.2. Urval	18
5.3. Etiska överväganden.....	19
5.4. Genomförande	20
5.5. Bearbetning av det insamlade materialet.....	21
5.6. Metoddiskussion.....	21
6. Redovisning av resultat.....	23
6.1. Uppfattningen om musik och sång	23
6.1.1. Delaktighet	23
6.1.2. Musik i allt.....	24
6.1.3. Synen på sitt eget musicerande.....	25
6.2. Arbetet med musik och sång	25
6.2.1. Barnens musicerande.....	25
6.2.2. Begrepp och genrer.....	26
6.3. Sammanfattning.....	26

7. Fenomenologisk analys	28
7.1. Uppfattningen om musik och sång	28
7.2. Arbetet med musik och sång	29
8. Diskussion.....	31
8.1. Uppfattningen om musik och sång	31
8.2. Arbetet med musik och sång	33
8.3. Konsekvenser för yrkesrollen	34
8.4. Framtida forskning	34
Referenser.....	36
Bilagor	38

1. Inledning

Föreliggande arbete kommer beskriva förskollärares syn på användningen av musik och sång som ett verktyg för att utveckla barns verbala språkutveckling. I läroplanen för förskola (Skolverket, 2016) beskrivs det att förskolan ska lägga stor vikt vid språkutveckling samt att barn ska få uppleva att skapa och kommunicera med hjälp av bland annat musik och sång. Detta är något som förstärks i den reviderade läroplanen (SKOLF, 2018:50), som träder i kraft 1 juli 2019, där det står beskrivet att barnens kunskaper i det svenska språket ska utvecklas samt att förskolan ska lägga vikt vid att kommunicera med barn på olika vis. Genom användningen av musik kan förskollärare med lätthet nå ut till barnen och stötta dem i deras verbala språkutveckling både genom kunskaper i och om musik men även genom språkanvändningen i sångerna.

Förskollärares uppfattning om musik och sång som verktyg för att utveckla barns muntliga språkutveckling är alltså denna studies fokus. Nyfikenheten uppstod då jag observerade två nyanlända pojkar som befann sig i en förskola i södra Sverige. Pojkarna pratade ännu inte svenska och kommunicerade enbart med varandra. Händelsen observerades vid en sångsamling med alla avdelningens barn och två pedagoger. De två nyanlända pojkarnas fokus låg inte vid pedagogen eller samlingen, troligtvis på grund av deras bristande kunskaper i det svenska språket. En av sångerna som sjöngs var Blinka lilla stjärna och direkt märktes det att pojkarna kände igen melodin. Pojkarna började sjunga, men orden var inte svenska utan engelska. Pojkarna hade nämligen erfarenhet av sången Twinkle, twinkle little star och kunde därmed medverka i sången även om orden var annorlunda. Där och då upplevde jag hur musik och sång kan bygga broar som verbalt språk inte kan.

Varför detta är ett adekvat fenomen att studera beror på att det är en oerhört viktig aspekt i samhällets struktur att vi ska klara av att kommunicera med varandra. Genom att utveckla barns muntliga språk med hjälp av olika verktyg kan vi redan i förskolan hjälpa barnen att lära sig hur man kan kommunicera med andra människor.

Den teoretiska bas som ligger till grund i detta arbete är den fenomenologiska teorin och då framför allt den livsvärlds fenomenologiska traditionen. Berndtsson (2015) beskriver att forskare inom denna gren av fenomenologin vill belysa människors olika upplevelser om ett fenomen i relation till deras livsvärld och var de kommer ifrån. En djupare förklaring över fenomenologin och begreppet livsvärld kommer i ett senare kapitel.

2. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med undersökningen är att analysera förskollärares uppfattning om och arbete med musik och sång som ett verktyg för att utveckla barns verbala språk. Genom att dela upp syftet i två ledande forskningsfrågor behandlas de två centrala aspekterna som lika delar i en större helhet. Frågeställningarna är följande:

- Vilka uppfattningar har förskollärare om musik och sång som verktyg för att främja barns verbala språkutveckling?
- Hur använder sig förskollärare av musik och sång för att ge stöd åt barns muntliga språkutveckling?

3. Musik, sång och språk

Detta kapitel kommer beskriva litteratur och tidigare forskning inom ämnet musik, sång och språk. Kapitlet är indelat i två delar där den första delen belyser vad litteraturförfattare beskriver om ämnena för att sedan följas av den andra delen som belyser vad forskning inom musik, sång och språk visar.

3.1. Vad säger litteraturförfattare?

Förskollärare som vill leda språkutvecklande aktiviteter i förskolan bör ha i beaktande att deras syn på sin musikalitet påverkar barnens syn på sin musikalitet. Small (1998) beskriver att musik inte är för de utvalda få utan att alla bär på någon form av musikalisk talang, och att vi måste låta denna komma fram. Om förskollärare anser att de som pedagogiska förebilder inte kan sjunga enbart på grund av att de inte kan hålla en ren ton fallerar Smalls teori. Författarens teori kan ses som ett hjälpmedel att utveckla allas musikalitet, oberoende av ålder, kön eller etnisk tillhörighet. Detta kan tolkas som att författaren vill erbjuda alla människor den glädje musiken kan ge samtidigt som han påpekar vikten av att utmana barn och unga i synen om musikanvändning. Smalls (1998) teori kan, och bör, användas i alla åldersgrupper för att utmana den syn samhället har på musikalitet. Om barn utmanas att tänka annorlunda om musik och musikalitet redan i förskolan kan samhällets syn på musik och musikalitet drastiskt ändras i och med att dessa barn växer upp och tar med sig denna positiva syn på musik och musikalitet in i vuxenlivet.

Uddén (2004) förklarar att om vuxna inte kommunicerar med barn musiskt kan barnens musikaliska förmågor sluta utvecklas. Genom detta kan slutsatsen dras att pedagogiska förebilder i förskolan bör kommunicera musikaliskt med barn eftersom barn imiterar vuxna. Ser förskollärarna detta med musikaliska glasögon betyder det att pedagoger i förskolan bör använda och se på sin egen musikalitet som något tillräckligt, och kommunicera musikaliskt med barnen om de vill utveckla barnens musikalitet. Just detta går direkt att koppla till Smalls (1998) teori om att musik är för alla. Om förskollärare ser sig själv som musikaliska kommunicerar dem med barn via musik och på så vis utvecklas barnens musikaliska tänkande. Genom att se på musik och musikalitet med positiva ögon och överföra denna positivitet till barnen kan samhället förändras från

den syn på musikalitet som nu råder till en syn på musik som något för och av alla. Vidare beskriver Uddén (2004) att förmågan att sjunga agerar som ett hjälpmedel för att utveckla barns talspråk. Genom att först tralla melodin, då fokus inte ligger på orden i sig, kan barn lättare få en förmåga för den sjungande melodi som det svenska talspråket består av. När barnen bemästrat melodin adderas orden och meningarna in succesivt i sången och på så vis ökar barnens förmåga att tala, och vidare sjunga.

Small (1998) beskriver att musik inte är en sak utan en handling, något som människor gör. Används denna definition av musik kan användandet av musik i förskolan ses som ett lärande förutsatt att förskollärarna ser musik som en handling. För att använda ett annat uttryck än att göra musik kommer det framöver i studien brukas begreppet musicking. Musicking beskrivs enligt Björkvold (2005) som mer än sång och instrumentspelande, musicking är allt vi gör. Musicking är att sjunga, dansa, lyssna på musik, röra sin kropp rytmiskt o.s.v. Ett tydligt exempel på musicking beskrivs av Small (1998). Du sitter på en konsert och ska lyssna på ditt favoritband. Sångaren har övat på sången, gitarristen har övat på melodin, ljudteknikerna har placerat alla mikrofoner och högtalare och gjort en soundcheck, personalen i konserthallen har förberett hallen genom att plocka fram stolar och rengöra golv o.s.v. Har personen som städar golvet verkligen haft en roll för konserten, undrar du säkerligen. Enligt Small (1998) synsätt har alla dessa människor påverkat konserten så att musicking inträffar. Alla dessa människor har gjort förberedelser för att lyssnaren ska få en trevlig upplevelse. När konserten väl startar är hela publiken en del av konsertens musicking. Så även någon så passiv som en lyssnare har en betydelsefull roll när musicking ses som något större. Om förskollärare ser på en musikaktivitet där alla människors deltagande är av vikt kan innehållet belysas på ett helt annorlunda vid. Då ser förskolläraren att barnen som inte kan sitta still när det spelas på gitarren utövar musicking, att barnen som sitter och tittar på utövar musicking och självklart de barn som sjunger med i sångerna utövar musicking.

När det kommer till musik och språk hänger dessa onekligen ihop för barn. Barn använder ofta sången för att kommunicera i leken, exempelvis genom att sjunga vad dockan gör eller att brumma när leksaksbilen kör upp för en backe (Björkvold, 2005). Ett annat vanligt exempel är att barnen, när de är bekväma med sångens takt och tempo, ändrar innehåll i sången. Barn kan till exempel ändra sången ”Här kommer Pippi Långstrump...” till ”Här kommer Kalle Svensson...”. Detta görs eftersom barn har ett stort behov av att skapa och att göra saker till sina egna (Björkvold, 2005). Även de barn som

ännu inte kommunicerar med verbala ord deltar i sångsamlingar genom användningen av ansikts- och kroppskommunikation (Uddén, 2004). Barn som närvarar i aktiviteter som involverar sång lagrar i minnet vad som sägs och görs och den informationen bearbetas sedan för att användas när en större förståelse över sångens innehåll skapats. Detta belyser vikten av att även inkludera icke-verbala barn i sångsamlingar med tanken att skapa dessa minnen som senare kan främja barnens verbala språkutveckling. Uddén (2004) förklarar vidare att det kan ta tid innan dessa tysta barn verbalt deltar i sången, men att de trots sin bristande verbala kommunikation behöver närvara kroppsligt för att få uppleva dessa aktiviteter och få erfarenhet som kan användas senare. Denna process som barn genomför i det tysta medverkandet i sångaktiviteter resulterar inte alltid i det planerade målet förskolläraren bestämt. Jederlund (2002) förklarar att informationen som hämtas i dessa sångsamlingar transformeras i flera led och genom detta tolkas informationen, i detta fall sången, och barnen kan se kopplingar till andra sånger, aktiviteter eller känslor, något som förskolläraren möjligtvis inte tänkt från början.

Något annat som kan inkludera icke-verbala barn i aktiviteter som innefattar sång är rörelser. Genom att använda rörelser till sånger, som exempelvis rörelserna till Imse vimse spindel, kan barn kommunicera i sången utan att uttrycka sig verbalt. Barn som ännu inte vill, eller kan, kommunicera verbalt kan då genom sitt kroppsliga deltagande kommunicera tillsammans med de andra barnen och pedagogerna i sången, och på så vis tillhöra aktivitetens gemenskap (Uddén, 2004). Ytterligare en faktor som är av stor vikt är att ge barnen en viss frihet när de ska närma sig musik. Jederlund (2002) förklarar att denna frihet kan skapa positiva minnen hos barnet som i sin tur kan stötta språkutvecklingen. Alla barn agerar olika och därför bör förskollärare visa en öppenhet mot barns olika agerande och så även mot det unika närmanden som deltagande barnet gör. Som pedagog i förskolan är det således av betydelse att tillåta barn delta i musikaktiviteter på de vis barnet känner är rätt för dem. Betyder detta att barnet vill stå på andra sidan rummet och stirra in i en vägg måste pedagogerna acceptera detta om de ser på musicking så som beskrevs ovan.

3.2. Vad visar forskning?

Precis som tidigare stycke belyser även forskningen hur viktig personalens syn på deras eget musicerande är för de språkutvecklande musikaktiviteterna i förskolan. Ehrlin

& Wallerstedts (2014) forskning påvisar dock att pedagoger ofta inte ser sig själv som musikaliska eller att deras kunskaper inte är tillräckliga för att ägna sig åt musikaktiviteter. Forskningen behandlar, trots detta, vikten av att om pedagogerna genomför utbildning för att stärka sin roll som musikutövare så kan synen på sitt eget musicerande förändras.

In the program for developing the teachers' competence conducted at the preschools, the focus has been on strengthening the teachers' confidence in singing and playing with the children. It has resulted in all teachers now actually leading the children in those kinds of activities (Ehrlin & Wallerstedt, 2014, s. 9).

Detta kan tolkas som att alla förskollärare kan, och bör, leda musikaliska aktiviteter i förskolan och Smalls (1998) beskrivning att musik är för alla förstärks. Vilka dessa utbildningar är framkommer inte men en början kan vara att pedagogerna sjunger eller spelar i sin ensamhet, för att öva upp det självförtroende som behövs. En annan start kan vara att skapa en studiecirkel inom arbetslaget eller förskolan där kunskaper i och om musik som redan finns inom arbetslaget eller någon annan anhörig beskrivs för att öka arbetslagets kunskap om och i musik.

Ehrlins (2012) forskning belyser att personalens engagemang och syn på deras egen musikalitet har betydelse över hur arbetet med musik tillämpas med barnen. Ser inte personalen sig som musikaliska överförs detta synsätt på barnen. Forskaren fortsätter att påpeka hur viktigt det är som pedagog i förskolan att se språkutvecklingen i aktiviteterna samt hur viktigt det är att även de avvaktande barnen får ta del av sång och musik för att ta för sig och utvecklas. Sätts detta i ett förskoleperspektiv blir det ännu tydligare att vikten av att inkludera det onormala deltagandet är betydelsefullt för barns språkutveckling. Detta är något som även Wassrin (2013) belyser samt att barn som ännu inte talar kan via musiken kommunicera med de andra barnen och personalen. Författaren belyser att musik inte enbart upplevs och används genom rösten utan även genom dans, rytmik och lyssnande och detta gör att även de minsta barnen, och de barn som ännu inte kommunicerar med verbalt språk, kan tillhöra den gemenskap som skapas i musikaktiviteterna.

Musikaktiviteterna i förskolan är både styrda av pedagoger och barn visar forskning (Ehrlin & Wallerstedts, 2014). Forskningen belyser dock att musikutövandet inträffar vid

olika tidpunkter när den leds av barn respektive pedagog. Pedagogernas musikaktiviteter innebär oftare att de har ett specifikt lärande i fokus medan barnens musikaktiviteter oftare ligger i den fria leken. Dock visar forskningen att musikaktiviteterna barnen gör i den fria leken är influerad av de aktiviteter som presenterats för dem tidigare, vilket kan tolkas som att barnen leker med den kunskap som pedagogernas planerade aktiviteter fokuserat på. Detta belyser vikten av att inkludera ett öppet förhållningssätt gentemot dels deltagande men även gentemot den mängd av kommunikationsmöjligheter som kan användas, exempelvis kroppsspråk, ögonkontakt o.s.v. Genom att vara öppen för det onormala i samlingen kan de mest gynnsamma förhållanden för språkutveckling skapas. Även detta är något Wassrin (2013) ser i sin forskning och författaren beskriver vikten av pedagogens roll för att introducera ett register med musik och sång som barnen tillsammans kan använda i den fria leken.

Ytterligare något som bör poängteras är att musikaktiviteter blir mest lyckade om barnen tillåts röra sig fritt i rummet (Wassrin, 2013). Genom att låta barnen uppleva musiken med hela sin kropp, så som de själva vill, utvecklas barnens intresse för musik. Barnen kan då även fångas en längre period och deras uppmärksamhet kan fokuseras på aktivitetens innehåll längre. Wassrin (2013) belyser att denna frihet som ges till barnen är en del av musicking begreppet, att låta barnen själva spela på instrument eller välja sånger från sångkort m.m. Allt detta är samma musicking som beskrevs tidigare av Small (1998) och Björkvold (2005).

4. Fenomenologi

I detta arbete har fenomenologi används både i relation till ämnet men även i relation till mig som forskare. Fenomenologin låg som grund när intervjufrågorna skrevs fram samt vid intervjutillfällena, lika så vid skrivprocessen av detta arbete. Följande del av arbetet kommer belysa fenomenologin och de begrepp som är viktiga inom denna teori.

Fenomenologi betyder att människors uppfattningar och åsikter, attityder och övertygelser samt känslor och emotioner vill beskrivas. Som forskare inom fenomenologin är det viktigt att inte analysera och bedöma de tankar och upplevelser som beskrivs utan att förklara dessa tankar och upplevelser så likt originalet som möjligt (Denscombe, 2009).

Bengtsson (2015) beskriver att fenomenologi kan jämföras med att fråga någon hur denna mår efter en operation. Det viktiga är inte att mäta hjärnaktiviteten eller hur många specifika blodkroppar patientens blod innehåller utan det betydelsefulla är hur personen beskriver sina upplevelser om sin kropps mående efter operationen. Detta är grunden för fenomenologin, att förstå tankarna och upplevelserna andra människor har om ett fenomen. På grund av denna förklaring av fenomenologi ansågs den vara en utmärkt teoretisk bas för denna studie eftersom syftet är att undersöka vad förskollärare anser om musik och sång som verktyg för att främja verbal språkutveckling. Undersökningen baseras på förskollärares uppfattningar om fenomenet musik och sång i relation till språkutveckling.

4.1. Begreppsförklaring

4.1.1. Livsvärld

Merleau-Ponty (2018) förklarar människans existerande som en öppenhet för det igenkända samtidigt som det finns ett intryck av att hela världen ännu inte är fullt förklarad. Detta kan tolkas som en förklaring till nyfikenheten av det nya eller det annorlunda samtidigt som det rotades och det bekantas meningsfullhet har betydelse. För att skapa kontext kan författarens förklaring på människans existerande i världen ses ur ett förskoleperspektiv där det nya ses som ett viktigt inslag i barnens vardag samtidigt som det rotade har betydelse för vad det nya kommer innehålla. Berndtsson (2015) ger detta existerande i världen ett begrepp: livsvärld. Den värld vi lever i grundas i de

erfarenheter vi har samt den följande kunskap vi får av erfarenheten. Men det får inte underlåta betydelsen av fördjupningen eller förändringen av vetandet.

För att sätta detta i ett förskoleperspektiv ses barns erfarenheter och kunskaper innehålla stor betydelse samtidigt som dessa erfarenheter och kunskaper bör utvecklas och förändras. Detta eftersom förskolan ska visa en öppenhet mot skillnader i uppfattningar och dessa skillnader ska synliggöras i allt arbete (Skolverket, 2016).

Enligt Nationalencyklopedin betyder begreppet livsvärld följande:

Livsvärld, ett ursprungligen filosofiskt begrepp med kunskapsteoretisk och ontologisk innebörd [...] Livsvärlden är i ontologisk betydelse en komplex och oreducerbar verklighet, som i stället för att åtskilja liv och värld förbinder dem i en enhet. Världen är en levd värld och livet är världsligt. Livsvärlden är även ontologiskt komplex i den meningen att den inte låter sig reduceras till vare sig summan av ting eller en själslig värld. Livsvärlden kan därför inte identifieras med omvärlden som summan av tingen runt oss. Den är i stället ett enhetligt öppet erfarenhets- och handlingssammanhang, men inte blott något subjektivt upplevt, utan den konkreta verklighet där vårt liv utspelar sig. [2018-10-09]

Detta betyder alltså att forskare vill få syn på hur någon upplevt ett fenomen i relation till den värld de lever i. Som forskare inom denna del av fenomenologin belyses ett integrerande arbetssätt där kropp och själ, liv och värld, psykiskt och fysiskt o.s.v. samarbetar för att uppnå lärande (Berndtsson, 2015). Livsvärlden står för relationen mellan liv och värld, vidare står min livsvärld i relation till andra människors livsvärld, där alla våra livsvärldar tillsammans bildar en social gemenskap.

När begreppet liv och värld studeras bör de ses som inbördes bundna till och beroende av varandra och därigenom kan det studeras hur dessa påverkar varandra. Berndtsson (2015) förklarar att individens liv kan påverka världen och världen kan påverka individens liv och genom att applicera detta synsätt på barnen i förskolan och deras lärande blir det tydligt att livsvärlden och lärandet hänger ihop. Hur barnen ser på världen beror på deras kunskaper om världen och världen förändrar i sin tur barnet i och med att barnet får nya erfarenheter.

4.2. Vidare förklaring av fenomenologi

För att bryta ner förklaringen från början av detta kapitel ytterligare kan fenomenologi förklaras som människors uppfattningar över ett fenomen. Att två olika människor uppfattar fenomenet musik betyder inte att det finns ett rätt eller fel svar, enbart att uppfattningen baseras på personens tidigare erfarenheter av livet och världen i stort. Vad som uppfattas av olika människor är beroende på vem man är och vilka kunskaper man innehar, ergo sin livsvärld. När forskare sätter på sig de fenomenologiska glasögonen är det viktigt att tänka på att vara öppen för olika människors upplevelser om ett och samma fenomen.

Om förskollärare ser fenomenet musik ur ett fenomenologiskt perspektiv kan det betyda att musikaktiviteter baseras på en förståelse över hur olika barnen och deras upplevelser och tankar är. Bengtsson (2015) förklarar att unga människors kroppsliga energi är enorm och att lärare i förskolan, likaså resterande skolformer, bör samarbeta med denna energi för att påverka lärandet positivt. Sätts detta i perspektiv till förskolan och språkfrämjande musikaktiviteter bör förskollärare anpassa aktiviteterna så den kroppsliga energi författaren beskriver tas till vara på. Alltså bör förskollärare anpassa både det fysiska utrymmet samt aktivitetens innehåll till barnens energinivå och uppfattningar angående fenomenet. Författaren förklarar vidare att barnets mående, fysiskt och psykiskt, påverkar deras livsvärld och deras levnadssätt dag för dag, vilket är en viktig faktor att tänka på som lärare. Varje individs kropp och livsvärld är föränderlig och villkoren förändras dagligen. Ser förskollärare till varje barns dagliga behov och förutsättningar kan det mest gynnsamma förhållanden skapas. Om förskollärare anpassar lärandet efter varje enskild individs dagliga förutsättningar kan lärandet bli en självklar del för barnen som utvecklar deras livsvärld.

Bengtsson (2015) beskriver vidare hur relationen mellan elevernas lärande och deras kroppar hänger samman. En elev är ett subjekt i skolan, någon som utför en handling, samtidigt som eleven har en kropp, ett objekt. Eleven kan inte existera subjektivt om den inte har en kropp. Genom att få objektet, kroppen, att utföra olika handlingar blir elevens kropp en del av subjektet, en elev som utför en handling. I och med att eleven använder kroppen som ett redskap för att utföra handlingar eller uppnå ny kunskap blir kroppen en del av elevens subjektskapande. I ett förskoleperspektiv kan detta subjektskapande ses som en del av lärandet och på så vis en del av livet. Barnen i förskolan ska inte enbart lära sig kunskap angående fenomen utan även lära sig sin egen

kropp och hur kroppen kan vara ett hjälpmedel att uppnå förståelse över fenomen. För att få barnen att skapa förståelse över musik bör musik alltså upplevas med hela kroppen, exempelvis genom att delvis lyssna på musik men även uppleva musik genom dans och spelande/byggande av instrument. Genom att inkludera barnens kroppar i kunskapsbyggandet anser författaren att lärandet sammankopplas med barnens subjektskapande. På liknande sätt kan det talade språket ses, i början av livet är det talade språket inte en del av barnet, det är ett objekt som ännu inte är integrerat med barnets subjektskapande. Genom användandet och utforskandet av kroppen och rösten blir så småningom det talade språket en del av barnets subjektskapande. Hur det talade språket blir en del av barnet är något Merleau-Ponty (2018) beskriver som användandet av språkbilder. Dessa språkbilder lagras i barnets minne och består av erfarenheter som handlar om barnets upplevelser av det talade ordet i sin talade omgivning. Man kan alltså säga att barnet härmar omgivningens ordanvändning och gör den till sin egen. Bengtsson (2015) förklarar vidare att ett redskap, som det talade ordet, måste ses och upplevas som just ett redskap för att införlivas med människans subjektskapande. För att återgå till musiken och sången bidrar alltså dessa till en språkutveckling då barnet får bada i språkanvändningen omgivningen ger. Genom att inkludera alla barn i musikaktiviteter och låta barns deltagande variera beroende på den dagliga livsvärld barnen befinner sig i skapas de mest gynnsamma förhållande för språkutveckling.

5. Metod

Detta kapitel kommer beskriva, analysera och diskutera den metod som användes, det urval som gjordes samt de etiska överväganden som togs i undersökningen. De sista två rubrikerna belyser bearbetning av materialet samt en diskussion över metodvalet som i huvudsak beskriver vad som kunde gjorts annorlunda.

5.1. Insamlingsmetod

Val av insamlingsmetod för studien var kvalitativa semistrukturera intervjuer med förskollärare. Denscombe (2009) beskriver att när forskare vill undersöka människors tankar och uppfattningar om ett fenomen är intervjuer en lämplig metod att använda. Eftersom studies syfte var att undersöka hur förskollärare upplevde musik och sång som ett verktyg för språkutveckling ansågs intervjuer vara en lämplig metod, baserat på Denscombes (2009) förklaring som beskrevs ovan. Vidare beskrivs att forskare som genomför semistrukturera intervjuer bör vara väl pålästa om ämnet intervjuerna ska behandla för att å ena sidan skapa ett gott samtalsklimat, å andra sidan vara flexibel för de ämnen informanterna behandlar (Denscombe, 2009). Holme & Solvang (1997) förklarar att intervjufrågor, eller en intervjumanual, är lämpliga att använda samt att intervjuens fokus bör vara att lyfta den intervjuades tankar och synpunkter. I undersökningen användes en intervjuguide, se bilaga 1, i intervjuerna med förskollärarna för att strukturera samtalet. Dessa frågor baserades på en enkätbaserad pilotundersökning som genomfördes för att utreda om förskollärare förstod vilket innehåll frågorna skulle besvara. I metoddiskussionen kommer en vidare förklaring angående den enkätbaserade pilotundersökningen. För att återgå till intervjuguiden så användes alltså enkätundersökningen som en inspiration till intervjufrågorna eftersom syftet med pilotundersökningen var att få svar på om förskollärare såg musik och sång som ett verktyg för språkutveckling. I och med att syftet bakom både pilotundersökningen och intervjuerna var densamma ansågs det lämpligt att kombinera den kunskap som skapats angående förskollärares förståelse för enkätundersökningen och intervjufrågorna. Intervjufrågorna är indelade i två kategorier varav den första behandlar förskollärares syn på och uppfattning om musik och sång som verktyg medan den andra behandlar det faktiska språkutvecklande arbetet förskollärarna genomförde i relation till musik och

sång. De centrala aspekterna av dessa frågor var att förskollärarna skulle på ett reflekterande vis informera mig om deras uppfattning om och arbete med musik och sång som verktyg för språkutveckling.

5.2. Urval

Det urval som görs inför intervjuer sker annorlunda jämfört med exempelvis enkätundersökningar. Denscombe (2009) beskriver att intervjubaserade undersökningar inte har ett behov av lika många informanter som andra undersökningar, exempelvis enkätundersökningar, och på grund av detta kan ett mer specifikt urval göras. Eftersom undersökningens syfte var att undersöka förskollärares syn på användningen av musik och sång som verktyg för att främja språkutveckling ansågs det vara lämpligt att de som medverkade i intervjuerna var aktiva förskollärare som arbetade på förskolor i Sverige. Denscombe beskriver vidare hur det specifika urvalet skapar ett medvetet val angående informanterna på grund av deras specifika kunskap inom ämnet. I denna studie var det medvetna valet att intervjua aktiva förskollärare i Sverige, och för att avgränsa det ytterligare bestämdes det att aktiva förskollärare i en mindre kommun i södra Sverige skulle intervjuas eftersom det borde räcka för att få undersökningens syfte och frågeställningar besvarade. Vidare ansågs det även avgörande att förskollärarna inte arbetade på samma förskola, eftersom min förutfattade mening var att de som arbetar på samma arbetsplats utför aktiviteter på liknande sätt och därmed har liknande värderingar och tankar. Forskarens förutfattade meningar om urvalsgruppen är enligt Holme & Solvang (1997) en oundviklig del i urvalet inför kvalitativa intervjuer, dock bör forskaren ha genomgripande kunskap om den grupp urvalet ska bestå av. I och med mina studier har jag den förkunskap som författarna beskriver och därmed kan de förutfattade meningar jag har användas för att avgränsa urvalet vidare. Utifrån denna beskrivning kontaktades tre förskolechefer via mail med information om forskningens innehåll och syfte samt en förfrågan att vidarebefordra informationen till de förskollärare som arbetar i förskolechefernas områden, se bilaga 2. De tre förskolecheferna hade tillsammans ansvar för nio förskolor i kommunen och genom denna information ansågs urvalet bli tillräckligt varierat. I mailet beskrevs att de intervjuades anonymitet är av betydelse, så även förskolan, samt att förskollärarnas medverkan var helt frivillig. Fyra förskollärare

från fyra olika förskolor kontaktade mig och bekräftade att de valde att ställa upp på intervjuer.

5.3. Etiska överväganden

Inför denna studie togs det hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2010). I samband med dessa principer bör forskaren informera de medverkande om vad forskningen ska innehålla. Detta gjordes i och med den information som skickades via mail till förskollärarna via förskolecheferna. Ytterligare förklarades det innan varje intervju start att innehållet för denna studie var att undersöka och beskriva förskollärares upplevelser av musik och sång som verktyg samt det arbete som inkluderade musik och sång med språkutveckling. Vetenskapsrådet beskriver även att det är betydelsefullt att de medverkande godkänner sin medverkan i forskningen samt att de när som helt kan avbryta sin medverkan. Även denna information gavs i den mail som skickades till förskollärarna via förskolecheferna där det förklarades att deras medverkan uppskattades men att den inte var bindande. Innan intervjustart efterfrågades ett muntligt godkännande av de medverkande ytterligare en gång för att säkerhetsställa att dem verkligen ville genomföra intervjun. De medverkandes anonymitet är även en punkt som Vetenskapsrådet poängterar vara av stor vikt eftersom forskaren bör bearbeta materialet på så vis att privatpersoner inte kan identifieras. Denna information gavs både i missivet, se bilaga 1, samt i samband med intervjuerna med förskollärarna. Utöver detta behandlades och bearbetades det insamlade materialet så att identiteterna av förskollärare, förskolechefer och förskolor inte var spårbara. Detta gjordes i och med att ge förskollärarna fiktiva namn, inte ange förskolecheferna vid namn utan efter yrket samt ange förskolorna med fiktiva namn i rådatan. Vid bearbetning av rådatan användes endast de fiktiva namnen eller yrkesbeskrivningarna för att hålla fast vid båda de direkt medverkandes som de indirekt medverkandes anonymitet. Den sista punkten som Vetenskapsrådet anser vara betydelsefull är att informera, och vidhålla, medverkarna att den information som ges i samförstånd med forskaren endast får användas till det syfte som förklarades tidigare. Likaså förklarades denna information för de medverkande i det missiv som skickades via mail samt vid intervjustart med varje enskild förskollärare. Det försäkrades om att det material som samlades in under dessa intervjuer endast skulle

användas för att få syn på förskollärares uppfattning om och arbete med musik och sång som verktyg för språkutveckling.

5.4. Genomförande

Intervjuerna genomfördes på förskollärarnas respektive förskolor och innan intervjuerna påbörjades beskrev jag ytterligare en gång för förskollärarna vad forskningens syfte och innehåll var samt förtydligade deras anonymitet. Innan samtalet påbörjades bad jag om muntligt accepterande att spela in samtalet, vilket alla fyra förskollärare gav. Intervjun baserades på sex intervjufrågor som kopplades till förskollärarnas syn på och användande av musik och sång som verktyg för att främja barns verbala språkutveckling, se bilaga 1. Frågorna besvarades precis så som beskrevs av Holme & Solvang (1997) tidigare, att fokus låg på förskollärarnas tankar och synpunkter. Baserat på intervjufrågorna presenterade förskollärarna de delar de ansåg vara viktigast angående deras syn på musik och sång samt i deras arbete med musik och sång. Min roll var att ställa frågorna, och eventuella följdfrågor, på ett sätt som inte påverkade förskollärarnas svar samtidigt som det är viktigt att forskaren förstå och kan följa den intervjuades resonemang. Holme & Solvang (1997) beskriver de svårigheter forskare kan stöta på vid intervjuer och förklarar att all kommunikation, såväl verbal som icke-verbal, är viktig som forskare att registrera för att få samtalet att flyta naturligt.

Eftersom intervjuerna utvecklades beroende på förskollärarnas tillvägagångssätt och tankar blev både upplägget och tidsramen olika för varje intervju. Vid en intervju behövdes så gott som inga följdfrågor ställas eftersom förskolläraren beskrev och förklarade sin syn på och sitt arbetssätt om musik och sång på ett sådant vis att nästintill alla frågor blev besvarade på en gång medan andra förskollärare enbart svarade på en fråga i taget. I och med att fokus låg på förskollärarnas tankar och deras intresse följdes varierade tidsramen för intervjuerna mellan 15 och 45 minuter. Variationen i tid resulterade i att materialet varierade, dock besvarades alla intervjufrågor av alla förskollärare oberoende av tidsramen. Förklaringen för detta ligger i Holme & Solvangs (1997) beskrivning av att lyfta den intervjuades tankar och upplevelser, som förklarades i 5.1. Insamlingsmetod. Under intervjuerna följdes förskollärarnas tankar och upplevelser om musik och sång med en acceptans och ett intresse som resulterade i den variationen i tidsramen. Varje intervju startades och avslutades dock på liknande vis med en start som

beskrev undersökningens syfte och innehåll och ett avslut som inkluderade ett hjärtligt tack för deras medverkan i undersökningen.

5.5. Bearbetning av det insamlade materialet

Efter intervjuerna var genomförda lyssnades alla inspelningar igenom flera gånger för att auditivt skapa en förståelse över vad de intervjuade beskrev. Efter det skrevs allt ner i ett Word-dokument som innehöll både det den intervjuade sa med även det jag som forskare frågade om. När detta var gjort transkriberades allt material där alla namn på barn, pedagoger, förskolor och förskolechefer anonymiserades.

När alla intervjuer genomförts och transkriberats sorterades alla intervjusvar efter huvud- och underfrågan, därefter studerades materialet för att lokalisera likheter och skillnader som informanterna beskrev. De sorterade materialet blev sedan kategoriserat i tre respektive två underrubriker: *Delaktighet, musik i allt, synen på sitt eget musicerande* samt *barnens musicerande* och *begrepp & genrer*. Dessa kategorier synliggjordes i bearbetningen i och med att alla förskollärare samtalande om dessa kategorier någon gång under intervjun. Det insamlade materialet bearbetades i relation till varje kategori, vilket betyder att förskollärarnas svar jämfördes med varandra i relation till de fem kategorier som beskrevs ovan för att hitta likheter och skillnader. De likheter och skillnader som uppfattades inom var kategori blev sedan bearbetat ytterligare en gång för att få förskollärarnas svar sammanhängande.

5.6. Metoddiskussion

Den första grundtanken för denna undersökning var att använda kvantitativa enkätundersökningar för att mäta hur många förskollärare som arbetar med musik och sång som språkutveckling i Skåne. Dock visade det sig att syftet som skrivits fram fokuserade på hur förskollärare upplevde fenomenet musik och sång och att de då blivit lättare att besvara med kvalitativa intervjuer. En enkätbaserad pilotundersökning hade dock redan genomförts för att undersöka om förskollärare svarade på enkätfrågorna så som det var tänkt. I och med att insamlingsmetoden ändrades användes de enkätfrågor som fanns med i pilotundersökningen för att forma intervjuguiden som senare användes i undersökningen.

Beslutet att använda intervjuer som insamlingsmetod kan påverka resultatet annorlunda än om exempelvis enkäter används. Dock ansågs det mer gynnsamt att intervjua förskollärare med tanke på studiens syfte. Att använda intervju som insamlingsmetod består både av fördelar och nackdelar. Fördelarna är exempelvis att svarsfrekvensen är hög i och med att intervjuer oftast är inplanerade eller schemalagda med informanten. Nackdelar som kan stötas på är bland annat att efterarbetet är tidskrävande, att studiens syfte kan påverka informanternas svar samt att inspelningsmaterialet inte alltid hinner/kan fånga upp all kommunikation (Denscombe, 2009). I de intervjuer som genomfördes i samband med denna studie var dessa nackdelar och fördelar tagna i beaktning samt min och syftets påverkan på informanterna var inräknad. Hade studien genomförts på nytt från början hade videoinspelning används istället för ljudinspelning eftersom jag är rädd att möjligtvis ha missat den icke-verbala kommunikationen och att denna i sin tur möjligtvis kunnat påverka resultatet.

Den urvalsprocess som undersökningen baserades på påverkar resultatet och ändringar i urvalet kunde gjorts för att åstadkomma annorlunda resultat. Om undersökningen hade varit ett större arbete kunde urvalsprocessen sett annorlunda ut i den bemärkelse att fler förskollärare från olika län inkluderats som informanter. Denna ökning av informanter påverkar i sin tur längden av studien men så även resultatet. Genom att inkludera fler informanter blir resultatet mer tillförlitligt och på så vis kan resultatet tolkas som en generell förklaring över förskollärares uppfattningar om musik och sång som verktyg för att främja språkutvecklingen hos barn. Om denna fördjupning i undersökningen genomförts skulle det även vara nödvändigt att förtydliga missivbrevet samt inkludera ett skriftligt samtycke av de inkluderade förskollärarna. Baserat på den existerande urvalsprocessen kan det dock uppstå en brist av giltighet i resultatet och på så vis kan hela studiens tillförlitlighet påverkas, av den orsaken att resultatet endast beskriver få förskollärares uppfattningar om musik och sång som verktyg för språkutveckling.

6. Redovisning av resultat

Denna del av studien kommer presentera det resultat som framkom i bearbetningen av intervjumaterialet. Resultatet är indelat efter forskningsfrågorna, som är: *Vilka uppfattningar har förskollärare om musik och sång som verktyg för att främja barns verbala språkutveckling?* och *Hur använder sig förskollärare av musik och sång för att ge stöd åt barns muntliga språkutveckling?* som jag har valt att förkorta till *Uppfattningen om musik och sång* och *Arbetet med musik och sång*. I de två respektive indelningar presenteras resultatet under de fem kategorier som synliggjordes under bearbetningen av materialet, som var: *Delaktighet, musik i allt, synen på sitt eget musicerande samt barnens musicerande och begrepp & genrer*.

För att underlätta läsandet har de fyra informanterna gets fiktiva namn, vilka är följande: Anna, Katarina, Sandra och Helena. Katarina, Sandra och Helena arbetar på avdelningar med barn i åldrarna 3-5 år medan Anna arbetar på en småbarnsavdelning med barn i åldrarna 1-3 år.

6.1. Uppfattningen om musik och sång

6.1.1. Delaktighet

Alla förskollärare beskrev väldigt lika hur deras syn på musik och sång som ett verktyg för att främja språkutveckling var. De såg alla möjligheterna i användandet trots att bara tre av fyra arbetade aktivt med musik och sång för att utveckla barnens verbala språk. Sandra förklarade att hon såg möjligheterna i användandet, men att hon själv inte arbetade med det på grund av ett väldigt litet intresse för musik och sång. Att musiken kunde användas som ett medel att nå annan kunskap var dock en del som alla intervjuade påpekade och de gav exempel på aktiviteter som genomförts på deras respektive förskolor och åldersgrupp. Anna och Helena beskrev mest att deras barngrupper oftast sjöng spontant eller visade stort intresse för musik i allmänhet i den fria leken medan Sandra och Katarina mest beskrev musikanvändningen i planerade aktiviteter. Något alla påpekade var att musik och sång oftast var något naturligt för barnen samt att det var viktigt som pedagog i förskolan att låta alla vara delaktiga på sitt eget vis.

Jag tog fram gitarren en gång till en grupp som jag hade, där jag hade ett nytt barn som ryggade direkt och ville inte vara med. Det dröjde ett par dagar, så hade han fått höra på det, så sitter han ute med den andra förskolläraren, utanför samlingen med öppen dörr och sjunger där ute. Hon ser liksom att han lyssnar och sjunger men han vågade inte vara med. För dem hör ju även om de inte sitter med. (Anna)

I exemplet ovan framkommer det att barnet som inte ville närvara fysiskt trots allt visade intresse och en nyfikenhet över musiken och sången. Anna och hennes kollegor såg detta och accepterade barnets inre medverkan. Ett annat exempel gavs av Helena där hon beskrev en aktivitet som ett specifikt barn under tidigare tillfällen aldrig velat medverka i utan alltid satt bredvid gruppen och observerade. Vid ett senare tillfälle genomförde detta barn en annan aktivitet med henne och en grupp barn och barnet frågade om gruppen kunde genomföra aktiviteten han tidigare inte velat medverka i. Helena ansåg att pojken troligtvis behövde tid att observera aktiviteten och bearbeta innehållet innan han kände sig mogen att genomföra aktiviteten.

6.1.2. Musik i allt

I frågan om förskollärarna såg någon skillnad på musik och sång svarade alla att musik är något större medan sång enbart är din röst.

Musik är kanske mer helheten, där ingår sången också. För musik kan vara så brett, det kan ju vara både med instrument och det som låter. Sång är mer det man sjunger, det här att det kommer ut verbala ord. (Helena)

Helena beskriver här att hennes syn på musik är något som inkluderar många olika aspekter och förklarar vidare att musik kan användas och nyttjas på många olika vis. Exempel som gavs av alla informanter var att musik kan användas för att skapa lugn vid matsituationer, för att lära sig en sång, som ett hjälpmedel för att fördjupa intresset för ett fenomen, för att belysa skillnader i olika genrer m.m.

Katarina påpekade dock hur musik, och då framför allt användandet av instrument, kunde ta fokus från sången i en samling. Hon ansåg att när hon tar in en gitarr i aktiviteten kan gitarren stjäla fokus från sången. Hennes lösning på detta var att i rytmikaktiviteter, då barnen har tillgång till rytmikinstrument, enbart låta hälften eller en tredjedel av barnen använda instrumenten medan de andra sjöng. Vidare poängterade hon dock att alla barnen, under aktivitetens gång, skulle bli tillfrågade om de ville använda instrumenten

eftersom hon anser det vara betydelsefullt att inkludera alla barn. Genom att göra så här ansåg Katarina att fokuset inte enbart hamnade på musiken eller sången utan att de hade lika stor del i aktiviteten båda två.

6.1.3. Synen på sitt eget musicerande

Deras egna kunskaper i och om musik ansåg alla utom en vara bra, dock förklarade tre av förskollärarna att de inte hade skadat att få fördjupa sig ytterligare i ämnet. Sandra förklarade att hennes kunskaper var bristfälliga och hon ansåg sig själv vara tondöv men trots sin egen dåliga syn på sin musikalitet ville hon inte överföra denna syn på barnen och därmed ledde hon inte musikaktiviteter.

Helena beskrev hur hennes intresse för musik och sång drivit henne att efter avslutad förskolläraryr utbildning självant leta efter kurser som kan utveckla hennes kunskaper. Katarina beskrev även hon ett stort intresse för musik men förklarade att hon inte var intresserad över att lära sig musiktermer, ex. piano, forte, coda m.m., utan vill öva på sin säkerhet att använda musik och sång i verksamheten. Både Katarina och Anna spelar gitarr och det framkom att Anna var den enda personalen på förskolan som spelade gitarr och därmed ofta blev den som höll i musikaktiviteter men att hon gärna tog på sig det ansvaret eftersom hennes intresse för musiken var stort.

6.2. Arbetet med musik och sång

6.2.1. Barnens musicerande

Den andra delen av mina intervjufrågor berörde det faktiska arbetet med musik och sång i förskolan. Här svarade alla fyra förskollärare att musik och sång är en stor del av deras vardag samt att barnen ofta musicerande självant i förskolan. Detta musicerande beskrevs dels som ett deltagande i musikaktiviteter men även som en del av den fria leken. Något som återkom i denna andra del av intervjufrågorna var även något som belystes i den första delen, nämligen delaktighet. Vare sig delaktigheten beskrevs i planerade aktiviteter eller i den fria leken så förklarade förskollärarna att barnen var intresserade och nyfikna på musik, sång och musicerande. Sandra beskrev hur barnens intresse för musiken i planerade aktiviteter inspirerade henne:

Vi har sett att det är många barn som är intresserade av att spela instrument och mycket musik i den här gruppen. Ett barn särskilt som är jättemusikalisk. Så man försöker lyfta det i leken. (Sandra)

Detta betyder alltså att förskolläraren ser möjligheterna i musiken och försöker nå barnens intresse och nyfikenhet. De andra förskollärarna beskrev liknande händelser, att barnen visat nyfikenhet över musik och sång och att pedagogerna i sin tur försökt fånga detta intresse för att arbeta vidare med det. Det framkom att vissa av förskollärarna aktivt försökte inkludera musik och sång på ett naturligt sätt genom att koppla samman musik och sång med det tema som arbetas med på förskolan. Exempelvis förklarade Helena att hon och hennes kollegor inkluderade musiken i deras tema om brand genom att sjunga sånger om brand och brandbilar etc.

6.2.2. Begrepp och genrer

När det kommer till musikaliska begrepp är detta inte något som förekommer vardagligt i någon av förskollärarnas arbete med musik i barngruppen. Dock pratar Helena och Katarina med sina barn om att sjunga högt och lågt. De två förskollärarna belyser även genrer med sina barn, för att upplysa barnen om att det finns olika sorters musik att både spela och lyssna på. Det framkommer tydligt att den vanligaste musiken som behandlas av de två förskollärarna är de klassiska barnsångerna samt den föga variation som spelas på radio. Katarina förklarar även att hon försöker inkludera olika takter i sitt arbete med musik i barngrupperna. Hon beskriver vidare hur hennes arbete med takt har fått barnen att uppfatta tretakt och fyrtakt samt skillnaderna mellan dessa takter. Utöver det som redan beskrivits har begrepp och genrer inte ett stort fokus från förskollärarnas perspektiv.

6.3. Sammanfattning

Förskollärarna beskrev att musik kan uppfattas på många olika och i samband med det gav exempel på musikaktiviteter de genomfört med barnen på deras respektive förskola. Att musiken kan användas för att fördjupa barnens kunskap och intresse i andra ämnen var även en del som framkom i resultatet. Ytterligare beskrev förskollärarna vikten av barnens delaktighet och då även gav exempel på olika former av deltagande som de upplevt under tidigare musikaktiviteter med barn. Dessutom framkom det att

förskollärarnas ansåg att deras musicerande påverkar barns musicerande och i relation till detta beskrev dem att de antingen exkluderade sig själva som pedagogisk ledare i musikaktiviteter eller att de uppmärksammade vikten av sin pedagogiska roll i musikaktiviteter.

Det sista som beskrevs i resultatet var användningen av begrepp och genrer i musikanvändningen på förskolorna. Förskollärarna beskrev en kunskap om musikaliska begrepp men att de trots detta inte aktivt arbetade med begreppen i förskolan. Genrer var något som alla intervjuade beskrev att de arbetade med men att deras fokus inte alltid hamnade i att beskriva skillnader och likheter.

7. Fenomenologisk analys

I detta kapitel blir resultatet som beskrevs i tidigare kapitel satt i relation till den teoretiska bas som förklarades i 4. Fenomenologi. Fenomenologin har används som ett verktyg dels för att synliggöra de uppfattningar förskollärarna har angående fenomenet musik och sång men även för att sätta förskollärarnas tankar och uppfattningar i relation till barns lärande. Indelningen som valts att användas i detta kapitel är liknande den indelning som presenterades i 6. Resultat bortsett från underkategorierna *delaktighet, musik i allt, synen på sitt eget musicerande, barnens musicerande* och *begrepp & genrer*.

7.1. Uppfattningen om musik och sång

I resultatet framkom det att barnens delaktighet var viktig för förskollärarna och att denna delaktighet inte alltid behövde innebära att barnen satt ner och lyssnade. Denna syn på delaktighet kan tolkas som en förståelse över att barn behöver röra sig på grund av den enorma energi deras kroppar behöver (Bengtsson, 2015). Genom att uppfatta barns rörelse som något fundamentalt för att skapa meningsfulla lärandesituationer kan förskollärare på så vis kombinera kunskap med glädje. Om barnen tillåts röra sig i samband med lärandesituationer anser jag att lärandet blir meningsfullt för barnen och samtidigt intressant. Förskollärarna visade likaså en förståelse över att delaktigheten varierade beroende på barnet och dennes energi och tillät olika former av delaktighet i aktiviteterna. Detta i sin tur kan kopplas samman med förklaringen på livsvärld (Nationalencyklopedin) som beskriver ett erfarenhets- och handlingssammanhang där livet äger rum. Ser förskollärare möjligheterna i barnens handlingar och de efterföljande erfarenheterna blir även det observerande deltagandet likvärdigt det direkta deltagandet. Utöver detta kan det skapas ett gott samarbete mellan förskollärare och barn om förskollärarna aktivt försöker se barns delaktighet som viktig samt inkluderar barns energiska rörelse i aktiviteterna. Genom att visa barn att dem blir sedda och hörda upplever jag att barn blir nyfikna på förskolläraren och de kunskaper som ska läras ut.

Vidare klarlade förskollärarna det naturliga i användningen av musik och sång som ett verktyg i arbetet med barnen. Det naturliga i sången poängterades samt hur enkelt det kan vara att använda musik för att fånga barnens fokus. Genom att relatera sång och musik till de teman eller fenomen förskolan arbetar med kan Merleau-Pontys (2018) språkbilder enkelt skapas i minnet hos de deltagande barnen och på så vis utvecklas deras verbala

språk. Den öppna användning av musik och sång som beskrevs av förskollärarna kan även relateras till Bengtssons (2015) förklaring av öppenheten mot olika redskap för att acceptera deras del i människans subjektskapande. Genom att se musik och sång som ett verktyg för att utveckla det verbala språket kan det göra att musiken och sången blir en del av barnet, en del av barnets subjektskapande. Ytterligare en del som resultatet visade var av betydelse för upplevelsen av musik och sång som ett verktyg för språkutveckling var förskollärarnas syn på sitt eget musicerande. Genom att se sig själv, och sitt eget musicerande, som ett verktyg kan den verbala språkutvecklingen hos barn verkligen dra nytta av sången och musiken. Förskollärarna ansåg att deras eget musicerande var betydelsefullt för barnens musicerande och sätts detta tänkande i relation till fenomenologin blir de olika upplevelserna om sitt eget musicerande betydelsefulla. Det egna musicerandet kan upplevas olika och varieras från person till person, men alla upplevelser belyser samma fenomen. Så genom att göra barnen uppmärksamma på synen på sitt eget och andras musicerande kan förskollärarna visa på att olika upplevelser kan beskriva ett fenomen och att ingen upplevelse är rätt eller fel.

7.2. Arbetet med musik och sång

Ytterligare en aspekt som presenterades var förskollärarnas påverkan på barnens musicerande och då även synen på sitt eget musicerande. De intervjuade var eniga om vikten av en positiv eller neutral syn på sitt eget musicerande för att inte påverka barnens syn på deras musicerande negativt. Detta kan tolkas som en öppenhet för den nyfikenhet som varje individ innehar mot det okända och det nya som beskrevs tidigare (Merleau-Ponty, 2018). De intervjuade beskrev barnens nyfikenhet gentemot musik och sång som något betydelsefullt i deras utveckling mot att bli musicerande individer samtidigt som förskollärarna förstod att barnens kunskaper i musik och sång varierar samt att denna kunskap påverkar barnens musicerande. Genom att förstå barnens förkunskaper samt att acceptera olikheterna resulterar förskollärarnas insikt i att den nyfikenheten för musik och sång som barnen har blir normen för vidare utveckling av barnens, samt förskollärarnas, musicerande.

På grund av en saknad i användningen av begrepp och genrer i resultatet kan det tolkas som att förskollärarna inte fullt ut ser musik och sången som det språkfrämjande verktyg det kan vara. Om vi ser tillbaka till Bengtssons (2015) beskrivning av vikten av

att acceptera redskapet för att låta det bli en del av barnens subjektskapande kan frånvaron av begrepp och genrer i förskolan göra att framför allt musiken inte blir fullt accepterat av barnen i deras subjektskapande. Till skillnad från sången, som är ett utbrett och accepterat verktyg för språkutveckling, kan musiken ses som en lyxig kunskap skapad för en liten del av befolkningen. Men sanningen är den att musiken, och då framför allt kunskapen om musik (ex. musikaliska begrepp, notläsning o.s.v.), kan vara lika språkutvecklande som sången. Det gäller dock att förskollärare har betydande kunskap inom ämnet för att på ett korrekt sätt använda kunskapen med barnen. Så för att förtydliga måste redskapet, alltså musikaliska begrepp och genrer, fulla funktion vara tydliga och förstådda av individen. Genom att exkludera de musikaliska begreppen och genrer ur barnens musicerande kan det leda till att barn senare motsätter sig musiken och underlåter sitt musicerande. Å andra sidan kan användandet av för många begrepp och genrer i en för tidig ålder förvirra barn och på så vis vända dem bort från musiken.

8. Diskussion

Detta kapitel inleds med en rekapitulering följt av en problematisering av resultatet i relation till litteraturen som beskrevs i 3. Musik, sång och språk och avslutas med konsekvenser för yrkesrollen samt mina tankar angående framtida forskning. Även detta kapitel är indelat på liknande sätt som 7. Fenomenologisk analys som baseras på indelningen från 6. Resultat.

Syftet med denna studie var att undersöka hur förskollärare uppfattar och arbetar med musik och sång som verktyg för att främja verbal språkutveckling hos barn. De två forskningsfrågor som skulle besvaras var: *Vilka uppfattningar har förskollärare om musik och sång som verktyg för att främja barns verbala språkutveckling?* och *Hur använder sig förskollärare av musik och sång för att ge stöd åt barns muntliga språkutveckling?* Fyra förskollärare intervjuades och studiens teoretiska bas var fenomenologi. Resultatet visade att de intervjuade förskollärarna var öppna för användningen av musik och sång som verktyg för att utveckla barns verbala språk samt att huvuddelen av förskollärarna aktivt arbetade med musik och sång för att utveckla barnens språk. Förskollärarna beskrev även hur deras eget agerande påverkade barnen samt det naturliga i barnens användande av musik och sång.

8.1. Uppfattningen om musik och sång

Den första forskningsfrågan som beträffade förskollärarnas uppfattning om musik och sång som verktyg besvarades med stor variation. Skillnaderna som presenterades var dels en självklarhet i användandet men även ett bristande förtroende gällande sina egna kunskaper i musik och sång, som forskning konstaterar (Ehrlin & Wallerstedt, 2014). Om förskollärarna i studien genomförde utbildning för att utveckla sitt musikaliska ledarskap tror jag dock att deras syn på musik och sång som verktyg skulle fördjupas och förbättras ännu mer. Det bristande självförtroendet mynnade ut i ett bristfälligt engagemang i användandet av musik och sång i förskolan vilket i sin tur påverkar barnens engagemang för musik negativt (Uddén, 2004). Om förskollärarytbildningen utformats på sådant sätt att det egna musicerandets påverkan synliggjordes kan resultatet sett annorlunda ut. Alla förskollärare beskrev hur deras tidigare utbildning format dem till den pedagogiska ledare de är idag, och min tolkning av detta är att det är signifikant att det egna musicerandets

inverkan på barn måste synliggöras och problematiseras redan i förskollärarytutbildningen. Denna skillnad i engagemang med efterföljande brist på eller fördjupning av musikaktiviteter kan skapa stora skillnader i barns verbala språkutveckling och detta kan i sin tur påverka barn negativt i deras vidare skolgång. Detta trots att läroplanen beskriver vikten av att stimulera språkutvecklingen hos varje individuellt barn samt att uppmuntras barn att skapa via musik och sång (Skolverket, 2016).

Wassrin (2013) förklarade vikten av pedagogens roll för att introducera ett register med musik och sång för barnen och Uddén (2004) klarlägger att detta register kan hjälpa barnen att utveckla sitt talspråk. Därför är det betydelsefullt att förskollärare ser och nyttjar språkutvecklingen i musik och sången. Denna förståelse kan urskiljas i resultatet, även om den inte är genomsyrande. Alltså ser några av förskollärarna betydelsen i att introducera detta register med musik hos barnen för att utveckla deras verbala språk men för att det ska genomsyra hela verksamheten behöver fler förskollärare använda musik och sång på liknande sätt. Även denna förståelse är betydelsefull att belysa under förskollärarytutbildningen såväl som i arbetslaget. Genom att upplysa kollegor och medarbetare kan ett samband skapas mellan musik, sång och språkutveckling som möjligtvis inte fanns tidigare. Därför är det av stor vikt att de förskollärare som äger kunskap inom detta att diskutera och problematisera ämnet med sina kollegor för att skapa betydelsefulla och lärorika musiktillfällen med barnen.

Att barn använder musik för att kommunicera är något som både beskrivs i litteraturgenomgången (Uddén, 2004, Björkvold, 2005, Ehrlin & Wallerstedt, 2014) samt i resultatet. Detta kan betyda att det de intervjuade förskollärarna i denna studie ser som betydelsefullt i barns musicerande kommunikation upplevs även vara signifikant av författare och forskare. Björkvold (2005) beskrev hur barn kan ändra texten i sånger för att anpassa dem efter leken eller tillfället, och detta bör förskollärare uppmärksamma. Kombinera den fria leken med lärande och gör barnen uppmärksamma på deras utveckling på ett roligt och intressant sätt. Detta betyder inte att förskollärare konstant ska kommentera det barnen säger och gör, vilket kan kväva den fria leken. Genom att involvera sig själv i barnens lek och genomföra leken med barnen kan detta lärande synliggöras på ett roligt och inspirerande sätt. Vidare kan förskollärare även inspirera barnen att tillsammans skriva om sångtexter för att ex. kopplas samman med de tema som arbetas med eller den säsong det är. I det lekfulla lärandet trivs både förskollärare och barn och det är i detta tillstånd jag anser vi bör vara hela tiden.

8.2. Arbetet med musik och sång

Av den andra forskningsfrågan framkom det att de intervjuade förskollärarna arbetade på olika vis med musik och sång i sin barngrupp. Exempel på aktiviteter som beskrevs var munmotorik, instrumentspelande, sång med ackompanjemang på gitarr, rytmikaktiviteter med mera. Att de intervjuade svarade olika kan bero på deras olika syn på vad musik och sång kan användas till samt hur de ser på sin egen musikalitet. Något som framkommer i variationen i musikaktiviteterna i förskolan är att de består av en handling där både barn och pedagog medverkar. Denna handling kan kopplas samman med förklaringen av musicking som beskrevs tidigare (Small, 1998, Björkvold, 2005, Wassrin, 2013) och genom förklaringen av musicking blir det tydligt i de beskrivna aktiviteterna att musiken och språket är sammanflätade. Förskollärarna visar på en variation i arbetet med musiken och detta kan ge barn de register av musik och sång som Wassrin (2013) beskrev var av betydelse.

Vikten av barnens syn på sin egen musikalitet framkom i intervjuerna och den välvilja förskollärarna beskrev kan tolkas som en förståelse över det faktum att barn använder musik för att kommunicera redan från en tidig ålder (Björkvold, 2005). Det framkom även en förståelse över hur barn deltar i aktiviteter olika samt ett accepterande från förskollärarna över barnens varierande deltagande. Hur tysta barn kan inkluderas är något som behandlats i litteraturgenomgången (Uddén, 2004, Jederlund, 2002, Ehrlin, 2012, Wassrin, 2013) och det genomsyras även i resultatet. Förskollärarna beskriver en öppenhet för barns deltagande och ser det tysta deltagandet som en del av barnens lärande.

Dessutom framkom det att förskollärarnas uppfattning om musik och sång som verktyg för att främja språkutveckling naturligt kan sättas i relation till fenomenologin. Resultatet visar att förskollärarna beskriver vikten av barns olika deltagande och olika användande av musik och sång. Detta kan tolkas som en direkt förståelse för de olika livsvärldar barn har samt hur dessa påverkar barnens verklighet och agerande. Om förskollärare lägger sin grund i fenomenologin och använder sig av arbetssättet att inkludera barnens tankar, känslor och upplevelser om musik och sång kan språkutvecklingen på så vis uppfattas okomplicerad. Detta i sin tur kan påverka barnens verbala språk positivt samtidigt som nyfikenheten för den nya och oförklarade förstärks. I arbetet med musik och sång som verktyg kan barnens erfarenheter och tankar inkluderas

för att kombinera förskollärares kunskap med barns erfarenheter och på så vis skapa ett meningsfullt lärande om och i musik och sång. Fenomenologin vill som sagt se individens olika uppfattningar om ett fenomen och om förskollärare ser vilken kunskapsbas barnen sitter på i deras tidigare erfarenheter, tankar och idéer om musik kan både barnens och förskollärarnas lärande utmanas.

8.3. Konsekvenser för yrkesrollen

Genom att läsa denna undersökning tror jag att förskollärare möjligtvis vågar använda musik och sång mer i arbetet med barns språkutveckling, framförallt musiken. Undersökningen visar att musiken är till för alla och att alla kan musicera, vilket borde till viss del inspirera de förskollärare som inte ser sig som musiska men även de förskollärare som vill arbeta med musik men inte vågar. Musiken och sången behöver inte vara invecklad och perfekt, genom att se hur barnen använder musik och sång i den fria leken kan förskollärare inspireras att använda musik och sång på liknande vis i de språkutvecklande aktiviteterna. Vidare vill jag även poängtera att ingen är perfekt, alla felar ibland och det gör ingenting. Genom att visa barnen att du som vuxen inte är perfekt eller äger all kunskap kan ett klimat skapas som fokuserar på de styrkor barnen och gruppen har.

8.4. Framtida forskning

Genom att forska vidare inom förskollärares uppfattning om och användande av musik och sång som verktyg för att främja språkutveckling kan annorlunda resultat framkomma. Det hade varit intressant om fenomenet satts i relation till något annat teoretiskt perspektiv, exempelvis det sociokulturella perspektivet eller Reggio Emilia, och sedan studera vad som skiljer studierna från varandra samt om likheter uppfattas i relation till de olika perspektiven. Ytterligare hade det varit intressant att beskriva skillnader och likheter mellan kommunala och privata förskolors uppfattning om musik och sång som verktyg för språkutveckling. Detta hade dock krävt mer tid och planering än som var möjligt under denna studieperiod.

Min vidare forskning inom ämnet skulle inkludera fler medverkare från olika kommuner och län. I och med att denna studie gjorts i liten skala kan inte resultatet ses

som något definitivt men genom inkluderingen av fler förskollärare från fler kommuner med mer djupgående intervjufrågor kan en viss giltighet presenteras.

Referenser

- Bengtsson, Jan. (2015). Kunskap och kropp i skolan. I Bengtsson, Jan & Berndtsson, Inger C. (red.) *Lärande ur ett livsvärldsperspektiv*. Malmö: Gleerups. ss. 121-130.
- Berndtsson, Inger C. (2015). Introduktion. I Bengtsson, Jan & Berndtsson, Inger C. (red) *Lärande ur ett livsvärldsperspektiv*. Malmö: Gleerups. ss. 11-14.
- Björkvold, Jon-Roar. (2005). *Den musiska människan*. 3. Uppl. Stockholm: Liber.
- Denscombe, Martyn. (2009). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Ehrlin, Anna. (2012). *Att lära av och med varandra: en etnografisk studie av musik i förskolan i en flerspråkig miljö*. Diss. Örebro: Örebro universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:552453/FULLTEXT03.pdf> [hämtad: 2018-09-07]
- Ehrlin, Anna & Wallerstedt, Cecilia. (2014). Preschool teachers' skills in teaching music: two steps forward one step back. *Early child development and care*. 184:12 1800-1811. <https://www-tandfonline-com.ezproxy.hkr.se/doi/pdf/10.1080/03004430.2014.884086?needAccess=true> [hämtad 2018-09-17]
- Holme, Idar Magne. & Solvang, Bernt Krohn. (1997). *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Jederlund, Ulf. (2002). *Musik och språk. Ett vidgat perspektiv på barn språkutveckling*. Stockholm: Runa förlag.
- Merleau-Ponty, Maurice. (2018). *Kroppens fenomenologi*. Göteborg: Daidalos.
- Nationalencyklopedin, livsvärld*
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/livsv%C3%A4rld> [hämtad: 2018-10-09]
- SKOLFS 2018:50. *Förordning om läroplan för förskolan*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket. (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö98*. [Ny, rev. uppl.] Stockholm: Skolverket

Small, Christopher. (1998). *Musicking. The meanings of performing and listening*. Hanover: University press of New England.

Uddén, Berit. (2004). *Tanke, visa, språk. Musisk pedagogik med barn*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2010). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet.

Wassrin, Maria. (2013). *Musicking. Kreativ improvisation i förskolan*. Lic. – avh. Stockholm: Stockholms universitet.

http://www.buv.su.se/polopoly_fs/1.128427.1363351890!/menu/standard/file/WassrinLicuppsMarsSub.pdf [hämtad: 2018-09-11]

Bilagor

Bilaga 1 - Intervjuguide

Vilka uppfattningar förskollärare har på musik och sång som ett verktyg för att främja barns verbala språkutveckling

Kan du beskriva din uppfattning om hur du ser på användandet av musik och sång som verktyg för att främja barns verbala språk?

Vilka uppfattningar har du om musik och sång? Finns det skillnader/likheter mellan benämningarna?

Anser du dig ha tillräckliga kunskaper om musik och sång för att genomföra pedagogiska aktiviteter med förskolebarn? Varför/varför inte?

Hur förskollärare använder sig av musik och sång för att ge stöd åt barns muntliga språkutveckling

Kan du beskriva hur du använder musik och sång för att ge stöd åt barns muntliga språkutveckling?

Hur ofta arbetar du aktivt med musik och sång (var för sig/tillsammans) som verktyg för att ge stöd åt barns muntliga språkutveckling?

Vilka olika begrepp använder du när du arbetar aktivt med musik och sång som verktyg?

Bilaga 2 – Missiv

Hej X.

Mitt namn är Sofia Lönnerheden och jag studerar till förskollärare på högskolan i Kristianstad.

Just nu håller jag på med mitt examensarbete som behandlar förskollärares syn på och arbete med musik som verktyg för att utveckla barns verbala språk. Min fråga till dig är om du möjligtvis skulle vilja vidarebefordra detta mejl till dina förskollärare i ditt område med frågan om någon av dem skulle vilja ställa upp på en intervju. Jag vill intervjua en förskollärare per förskola och intervjun kommer ta ca 30 min. Dialogen som förs vill jag gärna spela in, dock kommer transkriberingen av materialet ske så att alla deltagare förblir anonyma och så även förskolan.

Har du eller förskollärarna några frågor är det bara att höra av sig till mig genom min mejladress.

Jag hoppas ni har någon som vill ställa upp och att vi ses snart.

Hälsningar

Sofia Lönnerheden

Sofia.lonnerheden0028@stud.hkr.se